

149.

Af herr **G. Elowson**, om höjd aflöning till justitieombudsmannen

Vid införandet af 1809 års statsskick intogs i rikets främsta grundlag en bestämmelse derom, att Riksens Ständer skulle »förordna en för lagkunskap och utmärkt redlighet känd man att såsom deras ombud efter den instruktion, de för honom komma att utfärda, hafva tillsyn öfver lagarnes efterlefnad af domare och embetsmän samt att vid vederbörliga domstolar i laga ordning tilltala dem, som uti sina embetens utöfning af veld, mannamån eller annan orsak någon olaglighet begå eller underlåta att sina embetspligter behörigen fullgöra».

Ett nytt embete, hvars innehafvare kallades Riksens Ständers justitieombudsman, upprättades alltså, under det ett gammalt afskaffades, nemligen riksdrotsembetet, hvars innehafvare enligt 1660 års additament till 1634 års regeringsform hade »att vårda sig om justitiens tillbörliga lopp och administration i riket».

Såsom af förutnämnda grundlagsstadgande framgår, var hufvudändamålet med den nya institutionen, att justitieombudsmannen skulle utöfva tillsyn deröfver, att lagarne blefvo af domare och embetsmän behörigen efterlefde. Man afsåg alltså att vinna ett värn för den medborgerliga friheten; ty der lagarne efterlefvas, der finnes frihet.

Bestämmelserna angående justitieombudsmansembetet hafva sedermera undergått vissa förändringar. I sammanhang med antagandet af 1866 års riksdagsordning erhöll embetets innehafvare benämningen Riksdagens justitieombudsman, hvarjemte tiden för hans funktion begränsades till ett år i sänder. Men arten af hans verksamhet förblef oförändrad. Hans hufvuduppgift är fortfarande att å Riksdagens vägnar tjena såsom en

konstitutionel garanti. Grundlagen sätter höga fordringar på innehafvaren af justitieombudsmansembetet, och Riksdagen fordrar med rätta, att han skall i sin embetsförvaltning ådagalägga ett visligt nit och intaga en fullt sjelfständig ställning i förhållande till domare och embetsmän af högre och lägre rang.

Men om grundlagen ställer höga kraf på den embetsman, som genom sin säregna verksamhet skall i såväl lugna som upprörda tider värna aktningen för lag och medborgerlig frihet, så synes det mig vara uppenbart, att den aflöning, som Riksdagen erbjuder denne sin ombudsman, icke må för knappt tillmätas. Granskar man emellertid den aflöningsstat, som är för Riksdagens justitieombudsman fastställd, så finner man, att, förutom ersättning för resekostnader, aflöningen utgår med 8,000 kronor för år.

Fasthåller man den grundsatsen, att de ekonomiska fördelarne, som erbjudas för en statstjänst, böra stå i rimlig proportion till de förberedande studier och de kvalifikationer, som fordras af den ifrågavarande statstjänstens innehafvare, så vill det synas, som skulle den aflöning, hvilken nu är anvisad åt Riksdagens justitieombudsman, vara alltför ringa.

Vid 1898 års riksdag väcktes flera motioner, afseende dels en förhöjning af justitieombudsmannens aflöning, dels en förlängning af hans funktionstid. Ingendera af dessa ledde emellertid till något resultat. Delvis torde detta hafva berott derpå, att en förändring i afseende på justitieombudsmannens aflöningsstat ansågs böra medföra en liknande ändring i aflöningsstaten för justitiekanslern. En dylik mening lär dock icke kunna stödjas af giltiga skäl. Föreställningen om en likställighet mellan dessa båda funktionärer i fråga om deras aflöningsförmåner har blifvit härledd ur föreskriften i 97 § regeringsformen, der det heter, att Riksdagens justitieombudsman skall, så länge han embetet innehafver, anses lika med Konungens justitiekansler. Ifrågavarande grundlagsstadgande har emellertid sin egentliga och rätta tillämpning på de båda embetsmännens rangförhållanden. Icke ens deras embetsfunktioner kunna »anses lika». Ännu mindre gäller detta om deras nuvarande ekonomiska vilkor.

Justitiekanslern har tryggheten att bibehållas vid sitt embete, så länge han icke förverkat Konungens förtroende, och efter erhållet nådigt afsked har han rätt till pension. Justitieombudsmannens qvarstående i embetet är, just sedan hans embetsförvaltning blifvit af Riksdagen godkänd, beroende af en omröstning, och efter sin afgang från embetet eger han icke i sin egenskap af justitieombudsman rätt till någon pension.

Skulle de ekonomiska villkoren bringas till likhet i fråga om aflöningsförhållandena för justitiekanslern och justitieombudsmannen, så måste den omständigheten, att den förre innehar sitt embete med trygghet, under det att den senare vid början af hvarje riksdag är oviss om det ett-åriga mandatets förnyelse, leda derhän, att den pekuniära aflöningen för justitieombudsmannen ansenligt höjes.

En hög aflöning har ock helt visst den verkan, att justitieombudsmannen, om han åtnjuter Riksdagens förtroende, varder mindre benägen att mottaga ett annat embete med lägre aflöning.

Vidkommande beloppet af den lön, som bör rättvisligen anslås åt justitieombudsmannen, synes det, som skulle aflöningen med afseende derpå, att Riksdagen ju onekligen hedrar sig sjelf genom att hedra sin justitieombudsman, kunna och böra fastställas till 12,000 kronor, oberäknadt ersättningen för resekostnader. Just detta belopp ansåg herr ålderspresidenten i Första Kammaren förlidet år vara lämpligen afpassadt. Han väckte nemligen då, såsom bekant är, en motion i ämnet.

På grund af hvad jag sålunda haft äran anföra, får jag alltså hemställa,

att den lön af 8,000 kronor, som Riksdagens justitieombudsman för närvarande åtnjuter, måtte från och med år 1900 utgå med ett till 12,000 kronor höjdt belopp.

Om remiss till vederbörligt utskott anhålles.

Stockholm den 27 januari 1899.

Gullbr. Elowson.